

DOI: 10.51728/ZRIPF202501029P

Izvorni naučni rad

Original scientific paper

Primljeno 13.11.2025.

Delila Ramić, MA

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
m.delila@hotmail.com

Prof. dr. sc. Amina Pehlić

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
amina.pehlic@gmail.com

GOVORNE IGRE KAO INSTRUMENT PODSTICANJA RANOG GOVORNO-JEZIČKOG RAZVOJA DJECE

Sažetak

U ovom je radu istražena uloga govornih igara kao instrumenta podsticanja ranog govorno-jezičkog razvoja – artikulacije glasova, slušne pažnje, fonološke svjesnosti, rječnika, rečenice i vještine pričanja. Cilj istraživanja bio je ispitati mišljenja eksperata iz različitih oblasti o značaju, mogućnostima i ograničenjima primjene govornih igara u ranom i predškolskom odgoju.

Istraživanje je provedeno kvalitativnim pristupom putem tri polustrukturirana intervjua s univerzitetskim profesorima iz oblasti ranog i predškolskog odgoja. Analiza je sprovedena prema principima tematske analize.

Rezultati potvrđuju da govorne igre imaju višedimenzionalnu razvojnu funkciju – uz podsticanje govorno-jezičkog razvoja one podstiču i kognitivne procese, te jačaju socijalne odnose i emocionalnu sigurnost. Kompetentnost i refleksivnost odgajatelja pokazale su se ključnim faktorom uspješne primjene govornih igara.

Rezultati upućuju na važnost daljih istraživanja s ciljem procjene efekata govornih igara u području podsticanja različitih aspekata govorno-jezičkog razvoja, kao i na potrebu za stručnim

usavršavanjem odgajatelja u planiranju, vođenju i evaluaciji govornih igara.

Ključne riječi: govorne igre, rani govorno-jezički razvoj, tematska analiza

UVOD

Govorno-jezički razvoj djece rane i predškolske dobi može se podsticati različitim oblicima aktivnosti, među kojima posebno mjesto zauzima primjena govornih igara, jer su u skladu s dječijom prirodom i potrebom za igrom.

Na osnovu pregleda relevantne literature o govornim (jezičkim) igrama, mogu se izdvojiti dva osnovna pristupa njihovoj klasifikaciji i definiranju (Pehlić, 2025a). Prema prvom pristupu, autori polaze od *jezičke osnove*, odnosno jezičkih elemenata koji služe kao polazna osnova u klasifikaciji. Tako Matić (1986) govorne igre definira kao igre glasovima, riječima, izrazima i rečenicama, te kao igre pričanja (stvarnog i stvaralačkog), građenja stihova i igre pripovijetkama ili pjesmama srodnih vrsta. Prema takvom određenju, dijeli ih na: fonološke (igre glasovima), leksičke (igre riječima), sintaksičke (igre rečenicama), poslovice i njima srodne izraze (poređenja, pitalice i sl.), zagonetke i njima slične igre (dopunjalke, čik-pogodi, pogodi po opisu i sl.), brojalice, redalice, brzogovorenje, bajalice, lagarije, rugalice, pokretne govorne igre, dramske igre i druge govorne igre (Matić, 1986).

Prema drugom pristupu, polazi se od *cilja*, te se govorne igre u kontekstu govorno-jezičkog razvoja klasificiraju te definiraju kao igre kojima se podstiče razvoj: artikulacije glasova, rječnika, smislenog govornog izražavanja, slušne pažnje, fonemskog sluha, fonološke svjesnosti, govorne motorike, fiziološkog i govornog disanja, glasa i fine motorike (Herljević i Posokhova, 2002; Posokhova, 2008, 2009, 2017; Roller-Halačev, 1983).

Peti-Stantić i Velički (2009) klasifikaciju jezičkih igara temelje na jezičkim djelatnostima i dijele ih u dvije osnovne grupe: igre slušanja i govorenja, namijenjene djeci starijoj od tri godine; te igre čitanja i pisanja, koje su prilagođene djeci starijoj od šest godina. U definiranju govornih igara polaze od jezičke osnove – jezičke igre su igre u kojima je izražajno sredstvo jezik u svim

svojim pojavnostima, a podjelu nude prema svrsi – cilj je razvoj vještina slušanja, govorenja, čitanja ili pisanja.

Osim podsticanja govorno-jezičkog razvoja, govorne igre doprinose ostvarivanju i drugih odgojno-obrazovnih ciljeva, poput razvoja pažnje i koncentracije, mašte i kreativnosti, jačanja socijalne interakcije i saradnje među djecom te razvoja osjećaja za ritam i pokret.

Na kraju ovog pregleda važno je naglasiti da zbog višestrukih ciljeva granice među govornim igrama nisu strogo određene, stoga njihovu klasifikaciju treba posmatrati uslovno – kao okvir koji olakšava razumijevanje, a ne znači njihovo strogo razgraničavanje.

Podsticanje ranog govorno-jezičkog razvoja kroz različite vrste govornih igara

U nastavku su ukratko predstavljene vrste govornih igara prema jezičkom cilju (Posokhova, 2008, 2017; Herljević i Posokhova, 2002; Peti-Stantić i Velički, 2009; Čudina-Obradović, 1996; Roller-Halačev, 1983; Pehlić, 2025b).

Igre za razvoj artikulacije glasova. Pravilnu artikulaciju (izgovor) glasova djeca usvajaju postepeno (Posokhova, 2008). Sa djecom koja imaju govorne poremećaje korekciju izgovora radi logoped (Posokhova, 2005), dok je uloga odgajatelja, prije svega, da u procesu spontanog usvajanja glasova bude dobar govorni model djeci. Pored toga, u okviru odgojno-obrazovnog rada u vrtiću odgajatelj provodi govorne igre za podsticanje pravilne artikulacije glasova, vodeći računa o uzrastu i mogućnostima djece.

Igre za razvoj rječnika. Posokhova (2017: 8) ističe značaj bogatstva rječnika u životu čovjeka općenito te njegovog proširivanja u predškolskoj dobi. Osoba s bogatim vokabularom mnogo je uspješnija u životu od osobe čiji je vokabular ograničen. To se može primijetiti već na početku školovanja jer djeca koja poznaju mnogo riječi lakše ovladavaju čitanjem i pisanjem, te općenito brže usvajaju gradivo. Zato odgajatelji ciljano rade na bogaćenju rječnika, a jedan od praktičnih načina jeste primjena govornih igara za proširivanje vokabulara.

Igre za razvoj smislenog govornog izražavanja. Djeca lakše ovladaju dijaloškim govorom (Palić i Omerović, 2023: 55–57), jer

je on jednostavniji i temelji se na kraćim rečenicama. Međutim, za uspješnu komunikaciju potrebno je razvijati i monološko izražavanje – sposobnost povezivanja rečenica u logičnu cjelinu, tj. tekst (diskurs) (Jahić i sar., 2000: 451–465; Čedić, 2001: 225–237). Govornim igrama smislenog govornog izražavanja podstiče se proširivanje rečenice, kao i razvijanje vještina opisivanja, pričanja i prepričavanja.

Igre za razvoj slušne pažnje. Jezička djelatnost slušanja čini polaznu osnovu za usvajanje djelatnosti govorenja, čitanja i pisanja (Pavličević-Franić, 2005: 90–101; Palić i Omerović, 2023: 49–79), stoga je značajno kod djece razvijati slušnu pažnju, odnosno sposobnost koncentracije na zvuk. S tim ciljem odgajatelj provodi igre kojima se podstiče aktivno slušanje i prepoznavanje različitih zvukova iz okoline.

Igre za razvoj fonemskog sluha. Fonemski sluh kao dio govornog sluha podrazumijeva sposobnost slušnog prepoznavanja i razlikovanja glasova (fonema) određenog jezika (Pavličević-Franić, 2005: 93). Djeca ovu sposobnost spontano razvijaju usvajajući jezik, međutim kod neke se djece javljaju teškoće pri razlikovanju glasova sličnih po akustičkim svojstvima. Fonemski sluh se razvija govornim igrama u kojima se izdvajaju, uspoređuju i prepoznaju glasovi.

Igre za razvoj fonološke svjesnosti. Fonološka svjesnost⁴⁹ podrazumijeva spoznaju da se riječi sastoje od manjih jedinica – slogova i glasova. Ova se svijest kod djece razvija postepeno⁵⁰, a ključna je za razvoj vještina čitanja i pisanja (Pavličević-Franić, 2005: 97–100; Omerović i Hamzagić Kovačević, 2024: 32–38).

⁴⁹ Fonološka svjesnost odnosi se na prepoznavanje, stvaranje i baratanje manjim dijelovima od riječi i očituje se kroz, naprimjer, prepoznavanje riječi koje se rimuju, prebrojavanje slogova, odvajanje početka riječi od kraja, te izdvajanje glasova u riječi (Ivšac Pavliša i Lenček, 2011: 2).

⁵⁰ Stepeni razvoja fonološke svjesnosti kod djeteta urednog govorno-jezičkog razvoja odvijaju se prema slijedu: prepoznavanje i stvaranje rime (3–4 god.), prepoznavanje i segmentacija slogova (4–5 god.), prepoznavanje prvog glasa u riječi (5,5 god.), rastavljanje riječi na glasove i sastavljanje u smislene cjeline – riječi (6 god.), stvaranje veze glas – slovo (6,5 god.), sposobnost stvaranja novih riječi dodavanjem, oduzimanjem ili premještanjem glasova u riječima (7 god.) (Andrešić i sar., 2010: 65; prema: Erić, 2014: 6).

Igre kojima se podstiče prepoznavanje, izdvajanje i uspoređivanje glasova, te rastavljanje riječi na glasove (glasovna analiza), kao i spajanje glasova u riječi (glasovna sinteza), razvijaju kod djece svijest o strukturi riječi, odnosno fonološku svjesnost.

Igre za razvoj govorne motorike. Govorna motorika ili pokretljivost govornih organa – jezika, usana i vilice značajna je za pravilnu artikulaciju glasova. U obliku igre provode se vježbe govornih organa, tzv. govorna gimnastika, a cilj im je opća stimulacija govornih organa te priprema za pravilan izgovor.

Igre za razvoj govornog i fiziološkog disanja. Obično fiziološko disanje razlikuje se od govornog disanja. Pri govoru se koristi udisaj kroz nos i produžen izdisaj na usta, čime se omogućava bolja kontrola izgovora i jačine glasa. Najprirodnije i najekonomičnije je tzv. trbušno disanje, pri kojem se aktivira dijafragma. Govorne igre disanja pomažu djeci da usvoje pravilno i opušteno disanje, odnosno da ovladaju trbušnim disanjem.

Igre za razvoj glasa. Glas kao akustička pojava ima obilježja jačine (intenziteta), visine i boje (Šipka, 2005: 137–140). Govornim igrama za razvoj glasa djeca uvježbavaju intenzitet, visinu i izražajnost glasa.

*Igre za razvoj fine motorike*⁵¹. Razvijenost govora povezana je sa razvijenošću fine motorike. Naime, naučnici su otkrili zakonitost: kada razvoj pokreta prstiju odgovara uzrastu djeteta, i razvoj govora je uredan, a ukoliko razvoj fine motorike zaostaje, zaostaje i razvoj govora, pa i ako je gruba motorika dobro razvijena, stoga je važno od ranog uzrasta podsticati razvoj fine motorike. U početku se to postiže jednostavnim pokretima i masažom prstića, a kasnije igrama koje uključuju oblikovanje,

⁵¹ „Motorički razvoj u ranom djetinjstvu uglavnom se promatra kroz dva temeljna razvojna pravca: razvoj krupne (grube) motorike i razvoj fine motorike. Gruba motorika predstavlja sposobnost djeteta da koristi velike mišiće. To je sposobnost koja podrazumijeva pomjeranje tijela u prostoru bilo u horizontalnoj ili vertikalnoj liniji. Podrazumijeva kotrljanje, puzanje, hodanje, trčanje, skakanje, poskakivanje i sl. (...) Fina motorika predstavlja sposobnost djeteta da manipulira sitnim predmetima, naročito uz pomoć prstiju i šake, da podiže sitne predmete, drži kašiku, okreće stranice knjige, koristi bojice da boji, i slično“ (Bratovčić i sar., 2016).

manipulaciju sitnim predmetima i govor uz pokrete prstiju (Posokhova, 2008: 36–39).

Na temelju ovako postavljenog teorijskog okvira oblikovan je istraživački cilj – istražiti ulogu govornih igara u podsticanju ranog govorno-jezičkog razvoja djece.

METOD

Osnovni cilj ovog istraživanja bio je istražiti percepcije i stručna mišljenja univerzitetskih eksperata o ulozi govornih igara u podsticanju ranog govorno-jezičkog razvoja djece. Cilj je obuhvatio razumijevanje načina na koje lingvistički, pedagoški, psihološki i metodički aspekti govornih igara doprinose razvoju govora i jezika u ranom djetinjstvu, te kako se ove igre planiraju, realizuju i evaluiraju u odgojno-obrazovnoj praksi.

U skladu s tim, istraživanje je imalo i operativne ciljeve:

- sagledati kako eksperti različitih profila (pedagog, psiholog, stručnjak za rani i predškolski odgoj) definiraju značaj govornih igara u ranom govorno-jezičkom razvoju;
- utvrditi zajedničke i diferencirane aspekte njihovih stavova o metodičkoj funkciji govornih igara;
- prepoznati izazove i ograničenja u praktičnoj primjeni govornih igara u vrtićkom kontekstu;
- ponuditi teorijske i pedagoške smjernice za unapređenje prakse planiranja i provođenja govornih igara.

U skladu s ciljevima, istraživanje je vođeno sljedećim istraživačkim pitanjima:

- Kako univerzitetski eksperti različitih profila percipiraju značaj govornih igara u ranom govorno-jezičkom razvoju djece?
- Na koji način govorne igre doprinose razvoju različitih aspekata govorno-jezičkog razvoja (artikulacije, rječnika, slušne pažnje, fonološke svjesnosti, rečenice i vještine pričanja)?

- Koja je uloga odgajatelja u planiranju, izvođenju i evaluaciji govornih igara u kontekstu ranog i predškolskog odgoja?
- Koje prepreke, nedostatke i izazove eksperti uočavaju u implementaciji govornih igara u savremenim vrtićkim programima?
- Koje preporuke stručnjaci nude za metodičko i profesionalno osnaživanje odgajatelja u primjeni govornih igara?

Istraživački pristup

Istraživanje je zasnovano na kvalitativnom istraživačkom pristupu, koji se pokazao najprikladnijim za dublje razumijevanje složenih i višedimenzionalnih fenomena kakav je govorno-jezički razvoj djece i njegovo podsticanje kroz igru. Za razliku od kvantitativnih istraživanja koja teže mjerenju i statističkoj generalizaciji, kvalitativni pristup omogućava analitičku dubinu i razumijevanje značenja koje pojedinci pridaju određenim iskustvima, praksama i pojavama (Creswell, 2013; Denzin i Lincoln, 2018).

U ovom istraživanju kvalitativni okvir je poslužio kao instrument za istraživanje percepcija, interpretacija i profesionalnih refleksija univerzitetskih eksperata o ulozi govornih igara u ranom govorno-jezičkom razvoju djece. Time se teži razumijevanju fenomena ne samo kroz deskriptivno opisivanje, već i kroz tumačenje obrazaca značenja i mehanizama koji objašnjavaju kako i zašto govorne igre djeluju kao razvojni podsticaj u predškolskom kontekstu.

Kvalitativni pristup posebno je prikladan u istraživanjima koja se bave pedagoškom praksom i profesionalnim uvidima, jer omogućava istraživaču da fenomen posmatra u njegovom prirodnom, kontekstualnom i dinamičnom obliku (Merriam i Tisdell, 2016). U ovom slučaju, predmet nije empirijski mjeren efekat govornih igara, nego su istražena stručna mišljenja i iskustvene spoznaje onih koji se bave teorijskim, didaktičkim i psihološkim aspektima dječijeg govora.

Takav pristup omogućava da se glas stručnjaka prepozna kao nosilac refleksivne prakse, što je od posebne važnosti u oblastima gdje se teorija i praksa međusobno prožimaju – kao što je govorno-jezički razvoj kroz igru. U tom smislu, kvalitativni pristup omogućava istraživaču da istražuje: kako eksperti razumiju i interpretiraju govorne igre kao metodički instrument; koja značenja pridaju njihovoj primjeni u svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu; te na koji način povezuju psihološke, pedagoške i jezičke aspekte dječijeg razvoja kroz igru.

Kroz ovakav istraživački okvir, predmet istraživanja nije posmatran kao skup izolovanih varijabli, nego kao dinamičan proces koji uključuje interakciju djeteta, odgajatelja, sadržaja i konteksta. Istraživanje stoga ima interpretativni karakter, utemeljen na shvatanju da se značenje oblikuje u interakciji između učesnika i njihovih profesionalnih iskustava.

U metodološkom smislu, kvalitativni pristup omogućio je tematsku analizu ekspertskih intervjuja, čime su se izdvojili obrasci mišljenja i stavova koji odražavaju zajednička razumijevanja i specifične profesionalne uvide. Takav način istraživanja ne teži kvantitativnom uopćavanju rezultata, već doprinosi teorijskoj generalizaciji i obogaćivanju postojećeg znanja o ulozi govornih igara u ranom govorno-jezičkom razvoju djece.

Istraživački uzorak

U skladu s prirodom i ciljevima istraživanja, primijenjen je namjerni uzorak, koji je obuhvatio tri univerzitetska eksperta iz različitih, ali komplementarnih naučnih oblasti: pedagogije, psihologije i metodike ranog i predškolskog odgoja. Ovaj oblik uzorkovanja odabran je jer je cilj istraživanja bio pribaviti dubinska, stručna i refleksivna tumačenja o ulozi govornih igara u ranom govorno-jezičkom razvoju djece, a ne statistički reprezentativne podatke.

Namjerni uzorak omogućava istraživaču da odabere ispitanike koji posjeduju relevantna iskustva, ekspertizu i kompetencije za pružanje informacija koje su ključne za razumijevanje posmatranog fenomena (Patton, 2015). U tom smislu, kriteriji za odabir učesnika bili su: najmanje deset godina akademskog i/ili istraživačkog iskustva u oblasti odgoja i

obrazovanja; neposredno stručno ili naučno bavljenje ranim dječijim govorno-jezičkim razvojem; angažman u nastavnim i mentorskim aktivnostima na visokoškolskim ustanovama; te iskustvo u saradnji s predškolskim ustanovama ili projektima usmjerenim na unapređenje ranog i predškolskog odgoja.

Uzorak su činili: a) profesor pedagogije, s naučnim interesom usmjerenim na savremene pedagoške pristupe, refleksivnu praksu i metodiku odgoja u ranom djetinjstvu; b) profesor psihologije, specijaliziran za razvojnu psihologiju i psiholingvistiku, s posebnim fokusom na kognitivne procese i mehanizme ranog govorno-jezičkog razvoja; i c) profesor metodike ranog i predškolskog odgoja, s višegodišnjim iskustvom u edukaciji odgajatelja, implementaciji kurikuluma i razvoju metoda koje integrišu igru i učenje. Sva tri eksperta djeluju u okviru univerziteta u Bosni i Hercegovini, pri čemu njihova profesionalna orijentacija i istraživački doprinosi obuhvataju i teorijsku i praktičnu dimenziju ranog i predškolskog odgoja. Time je osigurana interdisciplinarna perspektiva i triangulacija uvida, što je posebno važno za kvalitet i pouzdanost interpretacije u kvalitativnom istraživanju.

Doprinos svakog eksperta nije posmatran izolovano, već u međusobnom odnosu i komplementarnosti njihovih tumačenja. Takav uzorak omogućio je da se fenomen govornih igara sagleda iz tri ključne perspektive – pedagoške (kao sredstva razvoja i učenja), psihološke (kao procesa koji aktivira kognitivne i emocionalne mehanizme) i metodičke (kao praktičnog instrumenta u planiranju i izvođenju vrtićkih aktivnosti). Zahvaljujući takvoj višeslojnoj strukturi, prikupljeni podaci imaju visok interpretativni potencijal, jer se temelje na sintezi teorijskih i praktičnih znanja, čime se osigurava validnost i dubinska utemeljenost uvida u relevantnom stručnom kontekstu.

Instrument i tehnika prikupljanja podataka

Za potrebe ovog istraživanja primijenjen je polustrukturirani intervju kao osnovni instrument za prikupljanje podataka. Ova tehnika je odabrana jer omogućava balans između strukturiranosti i otvorenosti, što istraživaču pruža mogućnost da usmjeri razgovor prema ključnim tematskim oblastima, a istovremeno ispitanicima

ostavi dovoljno prostora za slobodno izražavanje ličnih stavova, iskustava i interpretacija (Kvale i Brinkmann, 2015).

Korištenjem polustrukturiranog intervjua nastojano je da se dublje razumiju značenja i profesionalne refleksije univerzitetskih eksperata o ulozi govornih igara u ranom govorno-jezičkom razvoju djece. Budući da se radi o kompleksnom fenomenu koji uključuje kognitivne, pedagoške, emocionalne i socijalne aspekte, bilo je nužno omogućiti fleksibilnost u formiranju pitanja i prilagođavanje razgovora toku diskusije.

Intervju je sadržavao četiri glavne tematske cjeline, oblikovane u skladu s ciljevima i istraživačkim pitanjima:

- Značenje govornih igara u kontekstu ranog govorno-jezičkog razvoja – način na koji stručnjaci definiraju i teorijski utemeljuju govorne igre;
- Uloga odgajatelja u planiranju i vođenju govornih igara – profesionalne kompetencije, govorni model i didaktička odgovornost;
- Primjeri dobre prakse i iskustva iz odgojnog konteksta – načini na koje su govorne igre integrirane u vrtićke aktivnosti i programsku strukturu;
- Prepreke i izazovi u primjeni govornih igara u vrtićkoj praksi – institucionalni, metodički i stručni aspekti koji otežavaju dosljednu implementaciju.

Pored ovih glavnih cjelina, intervju je uključivao i dopunska, otvorena pitanja koja su istraživaču omogućila da produbi određene teme, razjasni specifične primjere ili ispita stavove koji su se spontano pojavili tokom razgovora. Ovaj pristup omogućio je dinamičan i interaktivni tok intervjua, u kojem su ispitanici mogli refleksivno promišljati o vlastitim iskustvima i interpretacijama.

Intervjui su održani individualno i svaki je trajao između 45 i 60 minuta. Uz prethodno pribavljenu saglasnost ispitanika, razgovori su audiosnimani radi vjerodostojnog prenosa iskaza i precizne transkripcije.

Posebna pažnja posvećena je istraživačkoj refleksivnosti – svijesti o ulozi istraživača u interpretaciji podataka (Tracy, 2010). Ovakav način prikupljanja podataka omogućio je dobijanje bogatih, detaljnih i kontekstualizovanih uvida u profesionalne perspektive

univerzitetskih stručnjaka, čime je postavljen čvrst temelj za tematsku analizu i interpretaciju podataka.

Postupak obrade i analize podataka

Nakon provođenja i audiosnimanja intervjua, svi materijali su doslovno transkribovani kako bi se zadržala autentičnost iskaza učesnika. Za analizu podataka korišten je postupak tematske analize, koji prema Braun i Clarke (2006) predstavlja fleksibilnu i široko primjenjivu metodu za identifikaciju, analizu i interpretaciju obrazaca značenja unutar kvalitativnih podataka. Tematska analiza omogućava da se iz teksta izdvoje teme – ujednačeni obrasci mišljenja, značenja i iskustava – koji su relevantni za postavljena istraživačka pitanja. Proces analize obuhvatio je šest faza:

- Upoznavanje s podacima – Istraživač je višestruko čitao transkripte radi što dubljeg razumijevanja sadržaja i konteksta. Tokom ovog procesa izrađivane su marginalne bilješke i refleksivni komentari, koji su pomogli u uočavanju prvih obrazaca značenja.
- Inicijalno kodiranje – Označavani su manji segmenti teksta (rečenice, fraze ili pasusi) koji su izražavali važne ideje, uvide ili osjećaje. Svaki kod nosio je opisno ime (npr. „Odgajatelj kao govorni model“).
- Grupisanje kodova u tematske cjeline – Kodovi sličnog značenja objedinjeni su u tematske cjeline koje su odražavale šire obrasce mišljenja. Ova faza rezultirala je identifikacijom preliminarnih tematskih područja, kao što su: „Značenje i uloga govornih igara“, „Uloga i kompetencije odgajatelja“ i dr.
- Pregled i provjera tema – Istraživač je analitički provjeravao dosljednost i razgraničenost tema, uspoređujući ih s originalnim transkriptima kako bi se osigurala interno-logička koherencija i izbjegla preklapanja među kategorijama.
- Definiranje i imenovanje tema – Svaka tema je precizno definirana, uz jasno opisane granice i povezanost s istraživačkim pitanjima. U ovoj fazi

formirane su konačne četiri tematske cjeline, koje čine strukturu poglavlja „Rezultati“.

- Tematska interpretacija – Posljednja faza uključivala je povezivanje tematskih uvida s teorijskim okvirima i prethodnim istraživanjima, čime je omogućeno dublje tumačenje značenja i obrazaca koji su se pojavili u podacima. Posebna pažnja posvećena je analizi načina na koji eksperti poimaju odnos između igre, govora i razvoja djeteta, kao i ulozi odgajatelja u tom procesu.

Pouzdanost i vjerodostojnost analize osigurane su triangulacijom izvora, s obzirom da su u istraživanju učestvovala tri eksperta iz različitih, ali povezanih naučnih disciplina. Njihovi pogledi su analizirani u međusobnom odnosu, što je omogućilo komparativno i interdisciplinarno razumijevanje posmatranog fenomena. Također, tokom procesa analize vođen je reflektivni dnevnik – istraživač je evidentirao vlastite interpretativne reakcije, dileme i zapažanja, kako bi se smanjio rizik od subjektivne pristrasnosti i povećala transparentnost analitičkog procesa (Nowell i sar., 2017).

Na taj način, obrada i analiza podataka rezultirala je jasno strukturiranim tematskim cjelinama koje predstavljaju sažetak profesionalnih uvida i interpretacija univerzitetskih eksperata, a koje će u poglavlju „Rezultati“ biti detaljno opisane i potkrijepljene ilustrativnim iskazima učesnika.

REZULTATI

Analizom intervjuja izdvojene su četiri dominantne tematske cjeline koje odražavaju saglasnost i nijansirane razlike u ekspertskim stavovima o ulozi govornih igara u ranom govorno-jezičkom razvoju djece.

Govorne igre kao prirodni i motivacijski kontekst za rani govorno-jezički razvoj

Analizom intervjuja utvrđeno je da sva tri eksperta sagledavaju govorne igre kao prirodan, razvojno podsticajan i emocionalno motivirajući kontekst za rani govorno-jezički razvoj. U njihovim izjavama jasno se prepoznaje zajednička nit – govorne

igre nisu samo didaktičko sredstvo, već okvir spontanog učenja kroz igru.

Prirodnost i spontanost učenja kroz govor

Svi ispitanici ističu da su govorne igre najprirodniji oblik učenja jezika u ranom djetinjstvu. Profesor pedagogije naglašava da govorne igre „povezuju igru i učenje u jedinstveno iskustvo koje dijete doživljava kao zadovoljstvo, a ne kao obavezu“ (Pedagog). Prema njegovom mišljenju, upravo ta spontanost i emocionalna angažiranost čine ih posebno pogodnim za rani govorno-jezički razvoj jer „dijete uči bez osjećaja napora, u atmosferi igre i zajedništva“.

Slično tome, profesor psihologije opisuje govorne igre kao „strukturisanu formu spontanog učenja jezika, u kojoj dijete kroz interakciju, imitaciju i emocionalnu uključenost aktivira osnovne mehanizme učenja“ (Psiholog). On objašnjava da su to mehanizmi imitacije, asocijacije i internalizacije, koji omogućavaju prelazak iz socijalne u unutrašnju verbalnu kontrolu i ističe da „u igri dijete gubi osjećaj pritiska i nesvjesno vježba govor, pažnju i verbalnu fluentnost“ (Psiholog).

Profesor metodike ističe da govorne igre imaju metodičku vrijednost upravo zato što su prirodne i razvojno usklađene s dječijim načinom mišljenja: „One su metodički oblikovane situacije u kojima dijete koristi jezik kao sredstvo izražavanja, mišljenja i djelovanja“ (Metodičar). On objašnjava da dijete u takvim aktivnostima „spontano prelazi od govora prema komunikaciji i razumijevanju značenja“, što omogućava postupno usvajanje složenijih jezičkih struktura.

Motivacija i emocionalna angažiranost

Motivacijska dimenzija istaknuta je u odgovorima svih učesnika. Profesor psihologije posebno naglašava emocionalni faktor kao ključ za uspjeh govornih igara: „Dijete pamti ono što doživi, a ne ono što mu se kaže. Igra mu daje emocionalni okvir da uči jer želi, a ne jer mora“ (Psiholog). Prema njegovom tumačenju, igra aktivira emocionalno pamćenje i unutrašnju motivaciju – osnovne preduslove za dugoročni jezički napredak.

Profesor pedagogije ovu motivaciju povezuje sa samopouzdanjem i osjećajem kompetencije: „Govorne igre razvijaju govornu sigurnost i osjećaj da dijete može komunicirati bez straha od greške“ (Pedagog). On navodi da dijete kroz igru doživljava govor kao uspjeh, a ne zadatak, što doprinosi pozitivnom odnosu prema usmenom izražavanju.

S druge strane, profesor metodike ističe strukturalnu motivaciju same igre: „Uspješno osmišljena govorna igra u sebi već sadrži motivaciju – dijete se želi izraziti jer aktivnost ima smisao, ritam i cilj“ (Metodičar). On objašnjava da dobro konstruirana igra angažuje dijete kognitivno, emocionalno i socijalno, te da „odgajatelj kroz mala metodička prilagođavanja može održavati interes djece tokom čitavog procesa“.

Integracija kognitivnog, emocionalnog i socijalnog razvoja

Eksperti ističu da govorne igre ne djeluju isključivo na jezičke vještine, već predstavljaju integrativni odgojni kontekst u kojem se povezuju govor, mišljenje, emocije i socijalna interakcija.

Profesor psihologije objašnjava da „u igri dijete istovremeno aktivira pažnju, pamćenje, imaginaciju i verbalnu ekspresiju – to je psihološki najpotpuniji oblik aktivnosti“ (Psiholog). On dodaje da ovakve igre povezuju kognitivne procese (analizu i sintezu) s emocionalnim iskustvom, što otvara put ka učenju.

Profesor pedagogije, s druge strane, ističe socijalnu dimenziju: „Govorne igre grade osjećaj zajedništva, podstiču slušanje drugih i uče dijete dijalogu“ (Pedagog). On smatra da se kroz igru razvija i sposobnost empatije i uzajamnog razumijevanja, jer djeca uče da čekaju red, reaguju na tuđe ideje i zajednički oblikuju smisao komunikacije.

Profesor metodike potvrđuje ovu ideju s didaktičkog stanovišta: „Govorne igre omogućavaju integrisano učenje – u jednoj aktivnosti istovremeno razvijamo jezik, mišljenje, kreativnost i saradnju“ (Metodičar). Prema njegovim riječima, takve igre savršeno odgovaraju kurikularnim principima ranog i predškolskog odgoja koji teže povezivanju svih razvojnih područja kroz igru i iskustvo.

Zaključna interpretacija

Na osnovu izjava eksperata može se zaključiti da govorne igre predstavljaju najautentičniji i motivacijski najbolji okvir za razvoj jezika u ranom djetinjstvu. U njima se prepliću spontanost i namjera, emocija i struktura, individualno i socijalno. Pedagog vidi u njima odgojnu i emocionalnu vrijednost; psiholog naglašava unutrašnju motivaciju i emocionalnu sigurnost; dok metodičar ističe kurikularnu i didaktičku funkcionalnost.

Zajednički zaključak svih sagovornika jeste da govorne igre nisu pomoćna metoda, već temeljni razvojni kontekst u kojem dijete uči govoriti, misliti i razumjeti svijet kroz interakciju i zadovoljstvo učenja. U tom smislu, one predstavljaju ključni spoj između igre kao spontanog izraza i jezika kao simboličkog sistema mišljenja (Pedagog, Psiholog, Metodičar).

Uloga odgajatelja kao govornog modela i metodičkog voditelja

Svi eksperti ističu da je kompetencija odgajatelja presudan faktor uspješne primjene govornih igara. To znači da efekti igara ne proizlaze isključivo iz njihove strukture ili sadržaja, već prvenstveno iz načina na koji odgajatelj vodi proces. Odgajatelj nije pasivni posmatrač, već aktivni govorni model, čiji glas i izražajnost za dijete predstavlja uzor dobrog govora.

Odgajatelj kao govorni model i uzor verbalnog ponašanja

Profesor predškolske pedagogije naglašava da „bez svjesne didaktičke namjere odgajatelja, govorna igra može ostati samo zabava, a ne sredstvo razvoja jezika“ (Pedagog). On objašnjava da svaka govorna aktivnost mora imati jasnu pedagošku svrhu, usmjerenu ka razvoju artikulacije, bogatstva rječnika i izražajnosti govora, te dodaje: „Odgajatelj svojim govorom postavlja standard jasnoće, ritma i dikcije – on je djetetu prva živa lektira“ (Pedagog).

Ova izjava potvrđuje ključnu tezu o govornom modelu odgajatelja, koju dodatno razvija profesor psihologije, navodeći da „odgajatelj nije samo verbalni uzor, nego i regulator emocionalnog tona u grupi“ (Psiholog). Prema njegovom tumačenju, djeca najviše uče kroz emocionalno zasićene situacije, a način na koji odgajatelj govori – smireno, toplo i ekspresivno – postaje emocionalni okvir

za imitaciju i govorno-jezički razvoj. On dodaje da „kada odgajatelj govori s razumijevanjem i toplinom, dijete ne imitira samo riječi, nego i osjećaj povezan s njima“ (Psiholog).

Profesor metodike potvrđuje važnost modeliranja s didaktičkog aspekta, objašnjavajući da „odgajatelj, kroz način vođenja igre, uči dijete kako govor treba biti ritmičan, smislen i komunikacijski jasan“ (Metodičar). On smatra da se pravilna artikulacija i intonacija ne uče formalnim instrukcijama, već kroz doživljaj govora u kontekstu igre. Upravo zato odgajatelj mora svjesno koristiti govor kao metodički alat, a ne samo kao komunikacijsko sredstvo.

Metodička kompetentnost i refleksivna praksa

Eksperti se slažu da je uloga odgajatelja višeslojna – on je istovremeno govorni model, metodički planer i refleksivni vodič. Profesor metodike ističe da „odgajatelj mora razumjeti razvojnu logiku jezika i postaviti aktivnosti u skladu s dječijim govorničkim mogućnostima“ (Metodičar). Prema njegovim riječima, najuspješniji odgajatelji su oni koji kombinuju strukturirane i spontane govorne situacije, prepoznajući kada je potrebno usmjeriti, a kada pustiti dijete da samostalno izrazi misao.

Profesor pedagogije dodatno naglašava refleksivnu dimenziju rada, objašnjavajući da „odgajatelj ne samo da vodi igru, nego i promatra kako dijete govori, kako gradi rečenicu, kako reaguje na govor drugih“ (Pedagog). Takva promatranja, smatra on, omogućavaju odgajatelju da prepozna individualne razlike i da na osnovu njih planira buduće aktivnosti. U tom smislu, govorna igra postaje alat procjene i planiranja.

Profesor psihologije ovu refleksivnost tumači u okviru emocionalne pedagogije: „Odgajatelj mora biti osjetljiv na emocionalne signale djece – govor nije samo izgovor riječi, već način na koji dijete izražava emocije i traži razumijevanje“ (Psiholog). Ovaj pristup naglašava da se razvoj jezika i razvoj odnosa ne mogu odvojiti.

Balans između igre i vođenja

Sva tri eksperta naglašavaju da odgajatelj treba održavati ravnotežu između slobode igre i metodičkog usmjeravanja.

Profesor metodike objašnjava da je „najveća vještina odgajatelja u tome da vodi igru, a da dijete ne osjeti vođenje“ (Metodičar). On navodi da pretjerana kontrola može ugušiti spontanost, dok prevelika sloboda može umanjiti razvojni efekat. „Uloga odgajatelja nije da dominira govorom, nego da stvara situacije u kojima dijete želi govoriti“ (Metodičar).

Profesor psihologije dodaje da je upravo emocionalna autentičnost odgajatelja ključni motivacijski faktor: „Ako je odgajatelj angažovan i radostan u igri, dijete će govoriti s istim entuzijazmom“ (Psiholog). Profesor pedagogije zaključuje da se uloga odgajatelja ne iscrpljuje u planiranju aktivnosti, već se ostvaruje „u svakom trenutku verbalne interakcije s djetetom – u načinu kako postavlja pitanje, kako sluša i kako reaguje na dječiji govor“ (Pedagog).

Zaključna interpretacija

Na osnovu intervjua može se zaključiti da je odgajatelj centralna figura u procesu govorne igre – istovremeno uzor, vodič i refleksivni analitičar dječijeg govora. Njegov glas, način izražavanja i emocionalni ton direktno utječu na kvalitet dječijeg usmenog govora. Dok pedagog naglašava svjesnu didaktičku ulogu odgajatelja, psiholog ističe emocionalno modeliranje i empatijsku komunikaciju, a metodičar naglašava didaktičko vođenje i balans između igre i ciljanog razvoja.

Zajednički zaključak jeste da govorne igre mogu ostvariti svoj puni razvojni potencijal samo kada ih vodi kompetentan, refleksivan i emocionalno angažiran odgajatelj, koji vlastiti govor koristi kao instrument podučavanja, razumijevanja i podsticanja govorno-jezičkog razvoja (Pedagog, Psiholog, Metodičar).

Interdisciplinarni i integrativni potencijal govornih igara

Analiza intervjua pokazuje da svi eksperti prepoznaju značaj inovativnih pristupa u primjeni govornih igara, koji omogućavaju da dijete uči jezik kroz iskustvo, saradnju i kreativno izražavanje. Iako svaki od njih polazi iz različitog stručnog ugla, svi su saglasni da se govorne igre trebaju posmatrati kao dinamičan odgojno-obrazovni proces, a ne kao mehanička aktivnost.

Primjeri iz prakse: iskustvo, interakcija i kreativnost

Profesor pedagogije ističe primjer iz vrtićke prakse koji jasno pokazuje kako se govorna igra može pretvoriti u složenu i razvojno bogatu situaciju: „Igra 'Putujuće riječi' osmišljena je tako da svako dijete proširuje rečenicu koju je prethodno izgovorilo drugo dijete. Na taj način razvijaju slušnu pažnju, logičko povezivanje i izražavanje u kontinuitetu“ (Pedagog). Ovaj primjer pokazuje kako govorna igra istovremeno podstiče jezičku kreativnost i socijalnu povezanost, jer djeca zajednički grade smisao i poštuju red u komunikaciji. Prema njegovom mišljenju, takve igre „uče djecu kako da misao prenesu precizno i u skladu s tuđim doprinosom, što razvija osjećaj dijaloškog govora“ (Pedagog).

Profesor psihologije navodi primjer igre koja aktivira slušnu pažnju i simboličko mišljenje: „Igra 'Šta čuješ?' u kojoj dijete sluša različite zvukove – kapanje vode, šum lišća ili korake – i opisuje ih riječima, razvija fonemski sluh, verbalnu imaginaciju i sposobnost simboličkog mišljenja“ (Psiholog). On objašnjava da ovakve igre stimuliraju osjetilnu percepciju, ali i dublje procese razumijevanja i verbalizacije: „Dijete kroz govor pokušava 'uhvatiti' zvuk svijeta, što povezuje slušanje s mišljenjem i jezikom“ (Psiholog). Ovaj primjer pokazuje kako se kognitivne i emocionalne komponente učenja aktiviraju spontano, u atmosferi igre.

Profesor metodike navodi inovativan primjer integrativne aktivnosti koju su njegovi studenti razvili tokom prakse: „'Mali pripovjedači' je igra u kojoj djeca dobijaju set ilustracija i osmišljavaju priču koja povezuje slike logičkim slijedom. Zatim priču dramatizuju kroz pokret i govor. Tako se istovremeno razvijaju narativne vještine, rječnik i izražajnost“ (Metodičar). On naglašava da ovakve igre predstavljaju idealnu sintezu verbalnog i neverbalnog izražavanja, te da se kroz njih „dijete osjeća kao autor vlastite priče – ono ne ponavlja, već stvara značenje“ (Metodičar).

Inovativnost i integracija govornih igara u kurikulum

U pogledu inovacija eksperti se slažu da govorne igre treba kurikularno integrirati u sve segmente ranog i predškolskog odgoja, a ne tretirati ih kao izdvojene aktivnosti.

Profesor metodike posebno ističe potrebu da „govorne igre budu metodički most između različitih razvojnih područja – jezika, pokreta, umjetnosti i socijalnog razvoja“ (Metodičar). Prema njegovom mišljenju, integracija znači da se govorna aktivnost ne odvija izolirano, već u kontekstu projekata i tematskih cjelina: „Naprimjer, u temi 'Jesen u šumi', dijete može igrati igru 'Glasovi šume' gdje imitira zvukove vjetra, lišća i ptica – razvija jezik kroz doživljaj“ (Metodičar).

Profesor psihologije ističe psihološki aspekt inovativnosti: „Inovativnost ne mora uvijek značiti novu igru – ponekad je dovoljna promjena načina na koji odgajatelj postavlja pitanje ili reaguje na djetetov odgovor“ (Psiholog). On smatra da autentičnost i emocionalna spontanost odgajatelja čine igru živom, te da dijete osjeća kada odgajatelj govori s pažnjom i iskrenim interesom: „U takvim situacijama dijete se otvara, govori slobodnije i stvara smisleniji govor“ (Psiholog).

Profesor pedagogije dodaje da je inovativnost najčešće rezultat refleksivne prakse: „Odgajatelji koji promišljaju vlastite aktivnosti i mijenjaju ih prema reakcijama djece najčešće dolaze do novih oblika govornih igara koje su istovremeno edukativne i zabavne“ (Pedagog). On napominje da kreativnost u metodici nije cilj sama po sebi, već „način da dijete doživi govor kao sredstvo izražavanja, a ne kao zadatak koji mora izvršiti“ (Pedagog).

Kreativnost i refleksivnost kao obilježja dobre prakse

U svim intervjuima prisutna je ideja da uspješne govorne igre nastaju iz kombinacije kreativnosti i refleksivnog promišljanja. Profesor metodike ističe da „odgajatelj mora poznavati osnovne principe didaktike, ali i imati slobodu da improvizuje u skladu s dječijim interesom i reakcijama“ (Metodičar). Profesor pedagogije dodaje da refleksivna praksa znači „kontinuirano promatranje djece i prilagođavanje aktivnosti njihovom jezičkom i emocionalnom nivou“ (Pedagog). Profesor psihologije zaključuje da „najbolja praksa nije ona koja ima najviše pravila, nego ona u kojoj dijete govori s radošću i smislenim ciljem“ (Psiholog).

Zaključna interpretacija

Iz izjava eksperata proizlazi da primjeri dobre prakse u primjeni govornih igara uključuju tri ključna segmenta: a) iskustveno i interaktivno učenje – dijete aktivno učestvuje u stvaranju značenja kroz govor i zajedničku igru (Pedagog); b) kognitivno-emocionalnu integraciju – govor postaje poveznica između osjećanja, misli i iskustva (Psiholog) i c) metodičku inovativnost i refleksivnost – odgajatelj planira, promatra, prilagođava i reinterpreтира aktivnosti u skladu s razvojnim potrebama djece (Metodičar).

Zajednički zaključak eksperata jeste da govorne igre imaju najveću vrijednost kada su autentične, kontekstualizirane i povezane sa stvarnim dječijim iskustvima. Upravo tada postaju „živi prostor jezičkog rasta, a ne samo metoda podučavanja“ (Metodičar).

Izazovi implementacije i potreba za stručno-metodičkom podrškom

Pored značajnog pedagoškog i razvojnog potencijala govornih igara, svi eksperti ukazuju na brojne izazove koji otežavaju njihovu dosljednu i kvalitetnu primjenu u vrtićkoj praksi. Izazovi se ne odnose samo na tehničku realizaciju aktivnosti, već i na kompetencije odgajatelja, institucionalnu podršku, vremenske okvire i razumijevanje svrhe govornih igara.

Nedovoljna metodička pripremljenost i refleksivnost odgajatelja

Profesor pedagogije ističe da „najveći izazov nije nedostatak igara, već nedostatak razumijevanja njihove razvojne funkcije“ (Pedagog). Prema njegovom mišljenju, u praksi se često dešava da govorne igre budu „svedene na ponavljanje riječi ili slogova, bez stvarnog učenja kroz komunikaciju“. On naglašava da „odgajatelji moraju razumjeti da govorna igra nije vježba, nego kontekst u kojem dijete misli, izražava se i gradi jezik“ (Pedagog).

Profesor metodike potvrđuje ovu tvrdnju iz didaktičkog ugla: „Često vidimo da se iste igre ponavljaju iz godine u godinu bez prilagođavanja uzrastu i individualnim razlikama“ (Metodičar). On smatra da nedostatak refleksivne prakse i analize rezultata igara

dovodi do njihovog formalizma, čime se gubi njihova stvarna razvojna vrijednost. „Inovacija ne znači nova igra, nego novi način njenog provođenja“ (Metodičar).

Profesor psihologije dodaje da je jedan od uzroka problema nedovoljna svijest o emocionalnoj dimenziji govornih aktivnosti: „U nekim slučajevima odgajatelj previše insistira na pravilnosti izgovora, a premalo na spontanosti izražavanja, čime dijete gubi sigurnost i volju za govorom“ (Psiholog). On upozorava da prekomjerna korekcija i formalizacija mogu izazvati strah od pogreške i time usporiti govorno-jezički razvoj.

Ograničeni materijalni i organizacijski uslovi

Pored kompetencija odgajatelja, svi ispitanici ukazuju na strukturalne prepreke koje utječu na implementaciju govornih igara. Profesor pedagogije navodi da „u većini vrtića nema dovoljno vremena u dnevnom rasporedu za spontanije, duže govorne igre, jer se odgajatelji fokusiraju na ispunjavanje programskih zadataka“ (Pedagog). On dodaje da su govorne igre često „žrtva organizacijskih pritisaka i administrativnog planiranja“, iako su upravo one najbliže stvarnim potrebama djece.

Profesor metodike ističe i nedostatak materijala i prostora: „Za mnoge govorne igre potrebna je fleksibilna prostorna organizacija, manje grupe djece i mirno okruženje, što u praksi često nije moguće osigurati“ (Metodičar). On naglašava da buka, nedostatak vizuelnih i auditivnih podsticaja, te neadekvatno vrijeme (npr. neposredno prije obroka ili odmora) značajno umanjuju kvalitet igara.

Profesor psihologije dodatno naglašava probleme preopterećenosti grupa: „U grupama od 25 ili više djece teško je osigurati individualnu verbalnu participaciju, pa djeca s tišim temperamentom često ostaju pasivna“ (Psiholog). Ovaj problem se negativno odražava na razvoj samopouzdanja kod djece.

Nedovoljna podrška institucija i sistemska valorizacija

Svi eksperti ukazuju da postoji nedostatak sistemske podrške koja bi omogućila dosljedno uključivanje govornih igara u predškolske programe. Profesor metodike napominje da „u mnogim kurikulumima govorne igre nisu prepoznate kao metodička

kategorija, već se tretiraju samo kao 'aktivnosti' (Metodičar). On smatra da pedagoške institucije trebaju kurikularno normirati i valorizirati govorne igre kao oblik planiranog podsticanja govorno-jezičkog razvoja.

Profesor pedagogije ističe da „bez institucionalnog razumijevanja, odgajatelj ostaje sam u nastojanju da uvede govorne igre u svakodnevni rad“ (Pedagog). On predlaže uvođenje stručnih radionica i zajedničkih refleksija među odgajateljima, jer „kolektivno učenje kroz razmjenu iskustava može povećati kvalitet i raznovrsnost govornih igara u praksi“ (Pedagog).

Profesor psihologije posebno naglašava potrebu za podrškom supervizora i stručnih saradnika: „Refleksija i supervizija su ključne – odgajatelju treba povratna informacija o tome kako igre utječu na djecu, naročito na onu s jezičkim teškoćama“ (Psiholog).

Izazov ravnoteže između strukture i slobode

Jedna od najsloženijih prepreka, na koju ukazuju sva tri eksperta, jeste održavanje balansa između spontanosti i metodičke strukture. Profesor metodike ističe da „ako je igra previše strukturirana, dijete gubi interes; ako je previše slobodna, gubi se razvojni fokus“ (Metodičar). Profesor psihologije dodaje da „djeca najbolje uče u fleksibilnim okvirima gdje postoji jasan cilj, ali i dovoljno prostora za slobodno izražavanje“ (Psiholog). Profesor pedagogije zaključuje da „umjetnost odgajatelja leži upravo u sposobnosti da vodi, a da dijete osjeća da vodi sebe“ (Pedagog).

Na osnovu intervjua, izazovi u primjeni govornih igara mogu se svrstati u četiri međusobno povezane kategorije: a) metodički izazovi – nedostatak refleksivne prakse, prevelika formalizacija aktivnosti i neujednačene kompetencije odgajatelja (Pedagog, Metodičar); b) organizacijski izazovi – nedostatak vremena, prostora i resursa, kao i prevelik broj djece u grupama (Pedagog, Psiholog); c) institucionalni izazovi – nedovoljna sistemska podrška i kurikularna valorizacija govornih igara (Metodičar) i d) pedagoško-psihološki izazovi – teškoće u balansiranju između strukture i slobode, te između pravilnosti i spontanosti (Psiholog, Pedagog).

Zajednički zaključak svih eksperata glasi da govorne igre imaju ogroman razvojni potencijal, ali da on može biti u potpunosti

ostvaren samo ako se obezbijedi stručna podrška odgajateljima, adekvatni uslovi i kontinuirana refleksija prakse. Kako je sažeto naveo profesor pedagogije, „govorna igra nije luksuz u vrtiću – ona je potreba djetinjstva“ (Pedagog).

DISKUSIJA

Motivacijska i emocionalna dimenzija govornih igara

Eksperti ističu da je motivacijska komponenta ključni element uspješne primjene govornih igara, kao što to naglašava i Posokhova (2008: 32) – odnosno jedan od osnovnih principa podsticanja govorno-jezičkog razvoja jeste buđenje interesa za aktivnost i njegovo dalje održavanje. Stoga, govorna igra mora zadržati svoj karakter igre. Psiholog ističe ovu dimenziju i navodi da dijete u igri „gubi osjećaj pritiska i nesvjesno vježba govor, pažnju i verbalnu fluentnost“ (Psiholog). Ova tvrdnja potvrđuje da igra treba kreirati emocionalno sigurno okruženje u kojem dijete može slobodno eksperimentisati s jezikom, bez straha od pogreške. Inače, kako ističe Čudina-Obradović (1996: 12) ukoliko dijete osjeti da se njegov govor procjenjuje, igra gubi svoj smisao i postaje napor, zbog čega dijete odbija da u njoj učestvuje.

Kognitivni i psiholingvistički aspekti

Prema uvidima iz intervjua psihologa, govorne igre aktiviraju kompleksne kognitivne mehanizme, uključujući pažnju, pamćenje, imitaciju, apstrakciju i simboličko mišljenje. „U govornoj igri dijete uči misliti jezikom“ (Psiholog), što upućuje na neraskidivu, u literaturi često analiziranu (Pavličević-Franić, 2005: 16; Palić i Omerović, 2023: 18-20), povezanost jezika i mišljenja.

Govornim igrama, poput igara „Šta čuješ?“ ili „Putujuće riječi“, dijete razvija sposobnost razlikovanja glasova, prepoznavanja značenja i logičkog povezivanja pojmova, što predstavlja temelj fonološke svjesnosti i rane pismenosti. Takve aktivnosti doprinose formiranju jezika kao unutrašnjeg mentalnog sistema, a ne samo komunikacijskog sredstva. Stoga, govorne igre imaju visoku kognitivno-didaktičku vrijednost, jer povezuju slušanje, razumijevanje i izražavanje u integrirani proces.

Pedagoško-metodička uloga odgajatelja

U skladu s uvidima iz intervjua, odgajatelj je ključni posrednik između dječije igre i govorno-jezičkog razvoja. On je govorni model i metodički voditelj, čiji način izražavanja, dikcija i intonacija predstavljaju djetetu uzor. Profesor pedagogije naglašava da „bez svjesne didaktičke namjere odgajatelja, govorna igra može ostati samo zabava“ (Pedagog), čime potvrđuje da didaktički okvir daje smisao i usmjerenje svakoj igri.

Pedagoški aspekt se ogleda u sposobnosti odgajatelja da odabere igre prema cilju i uzrastu, te da ih ciljano koristi za razvoj artikulacije, fonemskog sluha, rječnika, rečenice ili vještine pričanja. S tim u vezi, govorne igre postaju instrument diferenciranog i individualiziranog pristupa, jer omogućavaju odgajatelju da kod djece prepozna nivoe govorno-jezičke razvijenosti i da na njih reaguje kroz prilagođene aktivnosti. To je u skladu sa savremenim konceptom refleksivne pedagogije (Schön, 1983), koji podrazumijeva da odgajatelj kontinuirano promatra, interpretira i prilagođava vlastiti rad u skladu s dječijim reakcijama.

Izazovi i potreba za sistemskim pristupom

Iako eksperti ističu da su govorne igre nezaobilazan segment savremenog ranog i predškolskog odgoja, ukazuju i na prepreke u njihovoj dosljednoj primjeni, poput nedostatka refleksivne prakse, preopterećenosti grupa, nedovoljne kurikularne valorizacije i ograničenih resursa. Profesor metodike naglašava da „govorne igre često ostaju spontana aktivnost, a ne planirana metoda učenja jezika“ (Metodičar), čime otvara pitanje sistematizacije i evaluacije njihove upotrebe.

Ova potreba upućuje na važnost sistematskog pristupa planiranju, praćenju i vrednovanju efekata govornih igara. Empirijska istraživanja bi mogla doprinijeti razvoju metodičkih standarda, jasnih kriterija za procjenu efekata i profesionalnih kompetencija odgajatelja u ovom području. Time bi se omogućilo da govorne igre zauzmu status metodološki utemeljenog didaktičkog sredstva, a ne samo intuitivne ili povremene prakse.

Diskusija pokazuje da su govorne igre višedimenzionalni fenomen – istovremeno pedagoški, psihološki i jezički proces. One nisu samo sredstvo verbalne vježbe, nego okvir u kojem dijete

misli, osjeća i komunicira kroz jezik. Uloga odgajatelja u tom procesu je ključna – on transformiše igru iz spontane aktivnosti u ciljano učenje.

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja potvrđuju da govorne igre predstavljaju razvojno najprimjereniji i metodički najvredniji oblik podsticanja ranog govorno-jezičkog razvoja djeteta.

Posebno se izdvaja značajnom uloga odgajatelja. Naime, govorne igre mogu ostvariti svoj puni razvojni potencijal samo kada ih vodi kompetentan, emocionalno angažiran odgajatelj, čiji način izražavanja i emocija direktno utječu na kvalitet dječijeg usmenog govora; koji zna održati ravnotežu između spontanosti i zadovoljstva igre, s jedne strane, i njene razvojne vrijednosti, s druge strane.

Uočeni izazovi – nedostatak vremena, preopterećenost grupa, neujednačena metodička priprema i nedovoljna institucionalna podrška – ukazuju na potrebu za sistemskim pristupom planiranju, praćenju i evaluaciji govornih igara. Uvođenje govornih igara u vrtićki kurikulum treba posmatrati kao stratešku odgojno-obrazovnu mjeru, a ne kao dodatnu aktivnost.

Na osnovu istraživačkih rezultata, preporučuje se:

- kurikularno sistematsko uvrštavanje govornih igara kao integralnog dijela podsticanja govorno-jezičkog razvoja djece u ranom i predškolskom uzrastu;
- sistematsko stručno usavršavanje odgajatelja u oblasti govorno-jezičkog razvoja, s posebnim akcentom na planiranje, vođenje i refleksivno praćenje primjene govornih igara;
- podrška institucija kroz kreiranje uslova za manji broj djece u grupama, fleksibilan raspored aktivnosti i osiguravanje didaktičkih materijala za kreativne govorne igre;
- interdisciplinarna saradnja između pedagoga, psihologa, logopeda i metodičara u razvijanju i evaluaciji programa ranog i predškolskog odgoja, u

kontekstu podsticanja govorno-jezičkog razvoja putem govornih igara.

Dalja istraživanja trebalo bi usmjeriti na:

- longitudinalno praćenje efekata govornih igara na razvoj različitih segmenata jezičke kompetencije (artikulacije glasova, rječnika, vještine pričanja, fonološke svjesnosti);
- istraživanje stavova i kompetencija odgajatelja, posebno u pogledu refleksivne dimenzije vođenja govornih igara;
- analizu utjecaja digitalnog okruženja i multimedijalnih sadržaja na tradicionalne oblike govornih igara, u kontekstu savremenog kurikuluma ranog i predškolskog odgoja.

Govorne igre predstavljaju most između igre i učenja. Njihova vrijednost je višedimenzionalna: kroz iskustveno i interaktivno učenje uz podsticanje govorno-jezičkog razvoja podstiču kognitivne procese, te jačaju socijalne odnose i emocionalnu sigurnost. Podsticanje govorno-jezičkog razvoja kroz igru nije sporedna, već centralna odgojno-obrazovna komponenta ranog i predškolskog odgoja, čije metodičko usavršavanje i istraživačko propitivanje ostaje zadatak nauke i prakse.

LITERATURA

- Bratovčić, V., Mehmedinović, S., Šarić, E., Teskeredžić, A. i Junuzović-Žunić, L. (2016). Razlike u vještinama grube i fine motorike između četvorogodišnjaka koji su obuhvaćeni i koji nisu obuhvaćeni predškolskim odgojem i obrazovanjem, u: *Tematski zbornik II, Unapređenje kvalitete života djece i mladih*, Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih – Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Los Angeles, CA: SAGE Publications.
- Čedić, I. (2001). *Osnovi gramatike bosanskog jezika*, Priručnici IV, Sarajevo: Institut za jezik u Sarajevu.
- Čudina-Obradović, M. (1996). *Igrom do čitanja*, Zagreb: Školska knjiga.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2018). *The SAGE Handbook of Qualitative Research* (5th ed.). Los Angeles, CA: SAGE Publications.
- Erić, I. (2014). *Poticanje razvoja fonematskog sluha i fonološke svjesnosti kod djeteta s cerebralnom paralizom*, Diplomski rad, Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Herljević, I. i Posokhova, I. (2002). *Govor – ritam – pokret, Pjesme i igre za razvoj govora: pravilnog izgovora, bogatog rječnika, dugog pamćenja i dječje zabave*, Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
- Ivšac Pavliša, J. i Lenček, M. (2011). Fonološke vještine i fonološko pamćenje: neke razlike između djece urednoga jezičnoga razvoja, djece s perinatalnim oštećenjem mozga i djece s posebnim jezičnim teškoćama kao temeljni prediktor čitanja, *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, Vol 47, br. 1, str. 1–16.
- Jahić, Dž., Halilović, S. i Palić, I. (2000). *Gramatika bosanskoga jezika*, Zenica: Dom štampe.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *InterViews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (3rd ed.). SAGE Publications, Thousand Oaks, CA.
- Matić, R. (1986a). *Metodika razvoja govora dece (do polaska u školu)* (II izdanje), Beograd: IGRO „NOVA PROSVETA“ – OUR „Izdavanje i promet“.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). *Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness*

- criteria. International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1–13.
<https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- Omerović, M. i Hamzagić Kovačević, L. (2024). *Jezička djelatnost čitanja – temelj funkcionalne pismenosti*, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Pedagoški fakultet.
- Palić, I. i Omerović, M. (2023). *Bosanski jezik i komunikacija u nastavnoj praksi*, Sarajevo: Sarajevo Publishing.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). Los Angeles, CA: SAGE Publications.
- Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*, Zagreb: Alfa.
- Pehlić, A. (2025a). *Metodika razvoja govora*, Zenica: Islamski pedagoški fakultet.
- Pehlić, A. (2025b). *Metodički priručnik za razvoj govora*, Zenica: Islamski pedagoški fakultet.
- Peti-Stantić, A. i Velički, V. (2009). *Jezične igre za velike i male*, Zagreb: Alfa d.d.
- Posokhova, I. (2005). *Izgovor: kako ga poboljšati*, Zagreb: Ostvarenje.
- Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*, Zagreb: Ostvarenje.
- Posokhova, I. (2009). *Zabavan jezik u slikama i igrama, 2, Glasovi*, Zagreb: Planet Zoe d.o.o.
- Posokhova, I. (2017). *200 logopedskih igara*, Zagreb: Planet Zoe d.o.o.
- Roller-Halačev, M. i Vegar, Z. (1983). *Igre predškolske djece 2, Izbor didaktičkih igara za djecu od 5. do 7. godine*, Zagreb: Školska knjiga.
- Schön, D. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. Basic Books.
- Šipka, M. (2005). *Kultura govora, Priručnici 5*, Sarajevo: Institut za jezik.
- Tracy, S. J. (2010). Qualitative Quality: Eight “Big-Tent” Criteria for Excellent Qualitative Research. *Qualitative Inquiry*, 16(10), 837–851.
<https://doi.org/10.1177/1077800410383121>

SPEECH GAMES AS AN INSTRUMENT FOR ENHANCING EARLY LANGUAGE DEVELOPMENT IN CHILDREN

Delila Ramić, MA
Amina Pehlić, PhD

Abstract

This study examines the role of speech games as an instrument for fostering early speech and language development – specifically articulation, auditory attention, phonological awareness, vocabulary, sentence development, and narrative skills. The aim of the research was to explore experts' views from different disciplines regarding the significance, possibilities, and limitations of implementing speech games in early childhood and preschool education.

The study employed a qualitative research design and was conducted through three semi-structured interviews with university professors specializing in early childhood and preschool education. Data were analyzed using thematic analysis.

The findings indicate that speech games serve a multidimensional developmental function: in addition to supporting speech and language development, they stimulate cognitive processes and strengthen social relationships and emotional security. Educator competence and reflective practice emerged as key factors in the successful implementation of speech games.

The results highlight the need for further research to evaluate the effects of speech games on various aspects of speech and language development, as well as the need for ongoing professional development of educators in planning, facilitating, and evaluating speech games.

Keywords: speech games, early speech and language development, thematic analysis